

in strasti ne morejo smatrati za pravi izraz otroške individualnosti. Močna razdražbe zelo škodujejo duši in telesu; zdrava duša pa biva le v zdravem telesu; zato je posebna dolžnost vzgojiteljeva, da jih zapreči in brzdá.

Knjiga Slovenska.

§. 5.

Slovani odkod? — Iz lepe Indije, pravijo nekteri. Kakor so Germani iz Perzije, tako so Slovani iz Indije za njimi pomikali se ter priselili v Evropo. Iz srednje Azije, pišejo drugi; iz prednje, velijo tretji, nekako iz Armenije, kar se vjema s sveto povéstnico, da smo Slovani sploh — Jafetovci, kateri so v last dobili severo-zapadno Azijo pa Evropo.

Da so Slovani iz Azije prišli v Evropo, to je res; ali — kedaj in kod? V p'redzgodovinski dobi, trdijo zgodovinarji malo da ne vsi, in štejejo jih torej med narode evropske. Kedaj pa so dospéli v sedanje domovje, v tem se ne vjemajo.

Od perviga tukaj
Stanuje moj ród,
Če vé kdo za dru'ga,
Naj reče, odkód?

Tako ménijo eni, da so Slovani prvotni stanovniki ob jugu in na zapadu — v starodavni Iliriji in Germaniji — in da so odtod selili se pozneje na sever in vzhod. Drugi učijo, da so še le v dobah občnega ljudskega preseljevanja prišli v te kraje. Spet drugi kažejo, da so eni došli vže v dobi predzgodovinski, eni pa so dospéli o splošnjem preseljevanju narodovskem ter se sklenili tod s prvobitnimi rojaki svojimi in to dokaj verjetno dokazujejo.

Mej prvimi je novejši čas vzlasti A. V. Šembera, kateri v knjigi „Západní Slované v pravěku“ l. 1868 našteva tudi pisatelje, ki so mnenja njegovega; mej Slovenci sta na pr. Vodnik, J. Zupan itd. Tako je trdil vže A. Bohorič (Arct. Hor. 1584), da so v starodavnih časih Slovani bivali ob Jadri, do Pada, v Helveciji, do Rens, ob virih Drave in Donave, ob Labi, med zalivom Venediškim in Venetskimi (inter sinum Venedicum et Venetum), na vzhod do morja Črnega in Egejskega itd. — »Vindisa, Vindona — Slovenski ste blè — Na Nemcih Slovincu — Je Vindec ime (Vodnik)«. — Dotod so pa preselili se iz Azije ne le ob severu, po ravnini med Uralskimi gorami in morjem Hvalinskim, ne le po Kavkaziji, ampak tudi ob jugu, preko Male Azije in po morju, kajti:

Že močen na morju
Ilirjan je bil,
K' se ladie tesat
Je Rimic vučil.

§. 6.

Ob času občnega preseljevanja narodskega začne se daniti v zgodovini. Bolje vzlasti nemški podkrovani učenjaki kažejo, da je prvotna domovina Slovanóm v Evropi v V. stoletju pred Kristusom vsaj že bila zemlja med izvirom Dona in Dajepra, proti zahodu do Baltiškega morja in do srednje Visle, proti jugu le do Pripeta. Odtod so se Slovani razširjali ob severu, na jug in zahod. Tako so se nekoliko vže v II. stoletju po Kristusu selili ob Severnem morju (Pomorjani) nekteri slovanski rodovi in do IV.

veka naselili ob Labi proti zapadu na pr. Bodrici, med Odro in Labo Lutiči ali Veleti, v Lužicah po Braniborskem in Saksonskem Sorbi ali Srbi itd.

Živejše preseljevanje se prikazuje po razdejanju Hunskega kraljestva in Rimskega cesarstva. Srbom ob jugu so se naselili Čehi v sedanje dežele mej l. 454—495, njim na vzhod od reki Moravi Moravci in pod Tatro na jug do Panonije Slovaki.

Okoli Novgoroda in jezera Ilmenskega bival je rod z imenom Sloveni, kateri so se vže v III. veku po Kr. jeli umikati iz dotedanje domovine proti jugu, nekaj podložni Gotom, nekaj poznej Hunom; v IV. stoletju so stali poleg Črnega morja in v Podonavju. Koncem V. stoletja so začeli siliti čez Donavo v dežele Grške in Ilirske. V prvi polovici VI. veka so se vseskozi bojevali z Grki tako, da se je tresel pred njimi Carigrad in da so nameravali pridobiti si tedaj mogočni Solun (Tesaloniko). Da so se mnogi po omejenih krajih stanovitno naselili, pa tudi pozgubili med ondotnimi narodi, spričuje povestnica. V drugi polovici VI. stoletja prišli so Slovenci pod jarem silovitih Avarov, kateri so jih hudo stiskali ter pred seboj dalje tirali proti zahodu. Kedar so l. 568 Langobardi v Italijo odšli iz Panonije, prišli so vanjo ter v Norik in Karnijo Sloveni. Pomikovali so se ob Donavi po sedanjem Hrvaškem, Kranjskem, v Furlanijo in daleko na Benečansko, celó do reke Nadiže, pa po zapadnem Ogerskem, sedanjem Avstrijskem, Štajerskem, Koroškem, nekoliko na Švicarsko, Tirolsko in Solnograško. Z Bavarci imeli so prvi boj l. 595. Po Istriji so z Avari in Langobardi vred razsajali l. 598 itd. Osvobodivši se Avarov vdarili so jo nekteri v Dalmacijo in zapadno Ilirijo. Po tem takem so vsaj konec VI. veka v svoji sedanji domačiji gotovo vže bili — Slovenci.

V prvi polovici VII. stoletja so iz pokrajin zatatranskih — iz Bele Hrvatije — priselili se na jug Hrvatje ter razširili po južni Panoniji, po Dalmaciji in Iliriji, in za njimi — iz Bele Srbije — prišli Srbi ob desnem bregu dolnje Donave po sosednih deželah l. 620—640, katerim na vzhodu in jugu so se l. 678 vstanovili Bolgari. Dežele za Karpati ob Odri in Visli posedli so slovanski rodovi, ki so zvali se Lehi in poslej Poljaki, in za njimi proti severu in jutru rodovi, ki so klicali se naposled Rusi.

Proti koncu VII. stoletja so ustavile se selitve Slovanov proti zapadu in jugu, in v VIII. in IX. veku prikazujejo se njih posebni rodovi po neizmernih prostorih skoro zdržema od morja Jadranskega in Baltiškega do Črnega in Egejskega v svojih gotovih stanovih.

§. 7.

Slovani so po svoji naravi bili kakih lastnosti? — Bili so po spričevanju prijateljskih in neprijateljskih pisateljev verni in pobožni, pridni in delavni, mirni in pohlevni, pošteni in gostoljubni. Vendar se nekterim rodovom oponaša, da so bili lokavi, prekanjeni, duha tlačanskega, malo snažni; sicer miroljubni, po zmagi pa divji in neusmiljeni, gojili so vzajemno osveto ali krvavo maščevanje. Sploh se jim očita grda nesloga in slepo posnemanje tujstva, preveliko čislanje tuje besede in navade.

Nekteri opisujejo Slovane tako, da jim je vse zlato, a nekterim je vse blato! Pravo ima pač Jungman, kateri piše: „Davni Slovani so bili narod močen, pogumen, in so imeli vsakoršne čednosti in napake mladih narodov; ljubezen do prostosti, pohotnost in krutost na vojni, dobrotljivost in gostoljubnost domá. Od najdavnejših časov so se bavili z živinorejo, poljedelstvom, trgovino in rokodelstvi. Ljubili so godbo, in skladali sebi pesmi narodne in bojne, znali so računstvo in brez dvoma tudi pismo“. Tako primeroma jih opisuje tudi Herder (Ideen z. Phil. d. Gesch.).

Kar so tu in tam hudega učinili divji Huni in Obrí (Avari), podtika se morda časih nepravredno Slovénom. Sicer pa: „Slavus sum, nil Slavici a me alienum puto (Kollár)“.

§. 8.

Slovani v družinskem in narodskem življenju — kaki? — Od nekdanj so živeli Slovanje v rodovinah ali zadrugah. Zadruga je imela vse premoženje skupaj; eden je delal za vse, vsi za enega. Da je šlo v tem gospodarstvu vse po redu in pravici, za to je skrbel starešina ali gospodar. Zadrugi so po prvem starešini dajali si skupno ime, katero je prehajalo tudi na njihovo stanovanje ali selo. — Iz zadrug in izselbin okoli nastale so župe ali županije. V zadrugi je sam starešina oskrboval skupne reči; kedar so pa te zadevale vso županijo, posvetovali so se o njih vsi zbrani starešine in njim na čelu je stal župan, t. j. starešina cele župe, celega roda. Župan je imel za ves rod vse tiste dolžnosti, ktere je imel gospodar do zadruge. Vzlasti je bil svečenik, sodnik in vodnik v boju. Za župana je mogel biti voljen samo kak ud posebne družine, iz katerih družin je nastalo plemstvo slovansko. Županija je imela svoj grad, kjer so hranili dragocenosti in da so ob vojnih časih starci, žene in otroci v njem imeli zavetje.

Ker so rodovi naravno naraščali, druge županije in posamezne družine dobrovoljne ali primorane k drugim pristopale, osnovalo se je iz rodov celo ljudstvo, narod. Tako ljudstvo je imelo svoj višegrad. Tam so se hranile svetinje vsega naroda, tam je stanoval knez in je bilo zbirališče narodne skupščine. Vse ljudstvo je bilo pokorno vladarju, ki se je samó iz ene družine volil. Izvoljenec se je usedel na knežev stol in dopolnil razne obrede, ki so bili s tem sklenjeni. Knezi so potem stali ljudstvu nasproti ravno tako, kakor starešine v zadrugi.

Slovanje po svoji naravi niso bili bojaželjno ljudstvo. Poglavna skrb jim je bila ohraniti in obraniti, kar so imeli, pri kmetijstvu, obrtniji in raznih rokodelstvih. Da bi bili v sosedne dežele z orožjem v desnici po plen hodili, tega stari Slovani niso poznali. Le malo rodov je, o katerih se to ne more reči. Tuje dežele so posedli še le potém, ko so je poprejšnji prebivavci popustili prazne.

Slovanski knezi so bili iz prva samo vrhovni svečeniki in sodniki narodovi in ob vojnem času njegovi vojvodje. Deželne ali splošnje reči so obravnavali v očitnih zborih, katerih so se vdeleževali starešine večih rodov, ali kedar se je kaj posebnega ukrepalo, tudi gospodarji plemenitih in svobodnih družin. Določevalo in razsojevalo se je po večini glasov. — Slovani so imeli vsi enako pravico. Ženske so bile samostojne in spoštovane, in mogoče jim je bilo za starešine, županje ali kneginje izvoljenim biti. Sužnjih in siromakov niso imeli med seboj. Rob jim je bil le, kogar so v vojski vjeli, ali kdor se je tako pregrešil, da so ga obsodili ali prodali v sužnost. Zakon (postava) jim je bil kakor starodavna sveta zapuščina in v varstvo izročena bogovom. Živeli so sploh po očakovsko (patrijarhalno).

Družinsko in državopravno življenje nekdanjih Slovanov slikata najbolje H. Jireček pa Bogišić; ta bolj z ozirom na južne, oni pa na severne rodove, kakor se meni zdéva. Sicer glej: Glasnik Janežičev l. 1866 str. 35—104.

Iz šole za šolo.

Kazalni uk.

Učenje na pamet.

Seničica.

B'lo je zadnji teden grudna,

V hiši sem domá sedel,